



Національний фармацевтичний університет
Кафедра організації та економіки фармації

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ

Лектор: зав. каф. ОЕФ,
Заслужений діяч
науки і техніки України,
канд. екон. наук,
доктор фарм. наук,
професор
НЕМЧЕНКО Алла Семенівна

4 курс: дисципліна «Організація та економіка фармації – 2 модуля - 240 год. (8 кред.)

лекцій – 30 год.,

практичних занять – 98 год.

самостійна робота – 108 год. (45%) – **3 год. на тиждень !**



Сайт кафедри ОЕФ –

www.economica@nuph.edu.ua

- Банк мультимедійних лекцій;
- Тести КРОК;
- Питання до модульного контролю;
- Теми курсових робіт;
- Новини фармації та законодавства;
- Метод. рекомендації з виробничої практики



**І ЩЕ БАГАТО
КОРИСНОЇ
ІНФОРМАЦІЇ !!!**

- Методичні рекомендації до виконання курсових робіт
- **!!!** Інформацію про курси з автоматизації роботи аптек

Школа практичних навичок з організації та економіки фармації

Сучасні комп'ютерні програмні комплекси, які застосовуються в аптечній мережі:

- АНР-аптека <http://anr.ua/>
- Програмний комплекс – ФармЗаказ „Аптека” (Моріон) <http://pharmbase.com.ua/>
- Програмний комплекс – Система обліку руху товару „Аптека” (Моріон) <http://pharmbase.com.ua/>
- Інформаційно-маркетингова система „Likis” <http://likis.net/>



Офіційні сайти міжнародних організацій та державних органів влади

- Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ)-
<http://www.who.int/ru/>
- Верховної Ради України –
<http://rada.gov.ua/>
- Кабміну України (урядовий портал)-
<http://www.kmu.gov.ua/>
- Мінохорони здоров'я України –
<http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>

- Держ. служби статистики України –
<http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Об'єднаній Держслужби України з ЛЗ та контролю за наркотиками –
<http://www.diklz.gov.ua/>
- Державного експертного центру ЛЗ – <http://www.dec.gov.ua/>



КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЕКОНОМІКИ ФАРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ



Головна Навчально-методична робота For the foreign students Опорна кафедра Наукова робота Заочне навчання Новини Контакти

ДЕРЖАВНІ УСТАНОВИ ТА МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ



Всесвітня організація охорони здоров'я



ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
Верховна Рада України



Кабінет Міністрів України



Міністерство Охорони Здоров'я України



ДЕРЖАВНА СЛУЖБА з лікарських засобів та контролю за наркотиками
Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками



Державний експертний центр МОЗ України

КОМП'ЮТЕРНІ КОМПЛЕКСИ ТА ПОШУКОВІ СИСТЕМИ



Геоаптека – сервіс пошуку ліків в аптеках України



Компендиум – лікарські засоби online



Інформаційно-пошукова система «Електронний формуляр»



Видавництво «МОРИОН»



Програмний комплекс «АПТЕКА»



Система для управління роботи аптеки «АНР-Аптека»

ІНФОРМАЦІЙНІ БАЗИ ТА РЕЄСТРИ

Державний реєстр лікарських засобів України

Національний перелік основних лікарських засобів

Державний реєстр медичної техніки та виробів медичного призначення

Реєстр місць провадження діяльності з оптової та роздрібною торгівлі ЛЗ

Реєстр оптово-відпускних цін на лікарські засоби

Державний реєстр медичної техніки та виробів медичного призначення

ЕЛЕКТРОННІ ВИДАННЯ



Тижневик «Аптека»



Фармацевтична енциклопедія



Ліки в Україні – все про ліки та їх якість



Фармацевтичний портал «PHARMEDU»



Фармацевтичний вісник



YouTube – Канал НФаУ

«ЗНАЄМО, ВМІЄМО, НАВЧИМО!»

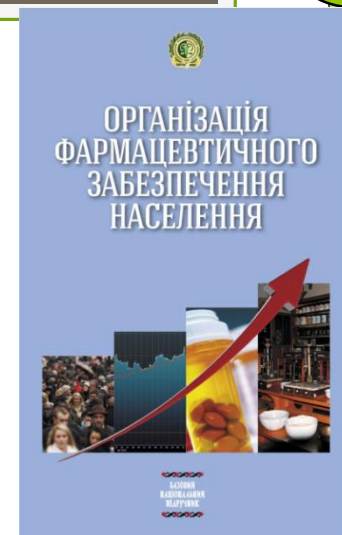


Питання:

- 1. Визначення категорій фармацевтична допомога та послуга**
- 2. Головні тенденції розвитку фармацевтичного ринку**
- 3. Основні принципи розвитку і розміщення аптечної мережі : міжнародний досвід**

Література:

1. Організація та економіка фармації. Ч. 1. Організація фармацевтичного забезпечення населення : **нац. підруч. для студ. вищ. навч. закл.** / А. С. Немченко, В. М. Назаркіна, Г. Л. Панфілова та ін.; за ред. А. С. Немченко. – Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2015. – 360 с. – (Національний підручник)
2. Організація фармацевтичного забезпечення населення: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /А.С. Немченко, В.М. Назаркіна, Г.Л. Панфілова та ін.; За ред. А.С. Немченко [**ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС**]
3. Основи організації та економіки фармації у питаннях та відповідях: **Навч. посіб. // Під ред. А.С. Немченко. – Харків: НФаУ, 2016. – Ч.І.**
4. Рекомендации ВОЗ по разработке и внедрению национальной лекарственной политики /МЗУ, 2003. – 58 с.



**Визначення
категорій
фармацевтична
допомога та
послуга**

Фармацевтичне забезпечення
є інтеграційною системою,
яка об'єднує реалізацію
фармацевтичної допомоги,
фармацевтичної послуги та
забезпечення ліками населення

ФАРМАЦЕВТИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Фармацевтичні
послуги

Забезпечення
лікарськими
засобами

Фармацевтична допомога



- **Фармацевтична допомога** – це комплекс організаційно-правових та спеціальних (медико-фармацевтичних), соціально-економічних заходів, спрямованих на збереження здоров'я, профілактику та **фармакотерапію** з метою усунення фізичних, і, як наслідок, моральних страждань людей незалежно від їх соціального та матеріального статусу у суспільстві, расової та національної приналежності, віросповідання, громадянства, віку, статевої приналежності, сексуальної орієнтації.



- **Фармацевтична послуга** – це надана населенню фармацевтична допомога як результат професійної діяльності фармацевтичних працівників, яка **має вартісну оцінку (на підставі договірних цін)**.

Внесено до Проекту Закону України "Про фінансування охорони здоров'я та медичне страхування" №2192 від 19.09.2006 р.

Показники (11), що визначають рівень фармацевтичного забезпечення населення

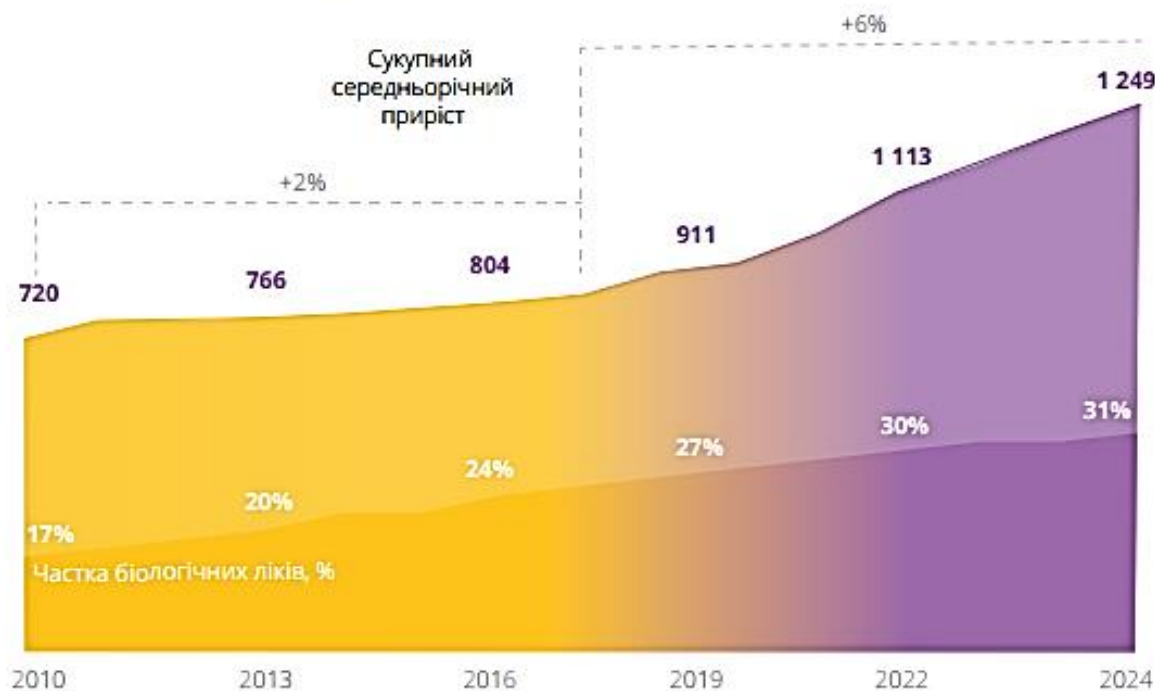
- **Обсяг вітчизняного фармацевтичного ринку (у грн. та дол. США);**
- **Кількість зареєстрованих ЛЗ (вітчизняних, імпортованих);**
- **Структура аптечної мережі;**
- **Чисельність населення на 1 аптечний заклад;**
- **Споживання ЛЗ на душу населення;**
- **Експорт / імпорт фармацевтичної продукції;**
- **Кількість вітчизняних підприємств-виробників;**
- **Структура обсягів продажів ЛЗ за групами АТС-класифікації;**
- **Обсяги продажів ЛЗ фірмами-дистриб'юторами;**
- **Наявність аптечних закладів у регіонах країни;**
- **Кількість аптек на 1 тис. км² у регіонах країни**

Головні тенденції розвитку фармацевтичного ринку

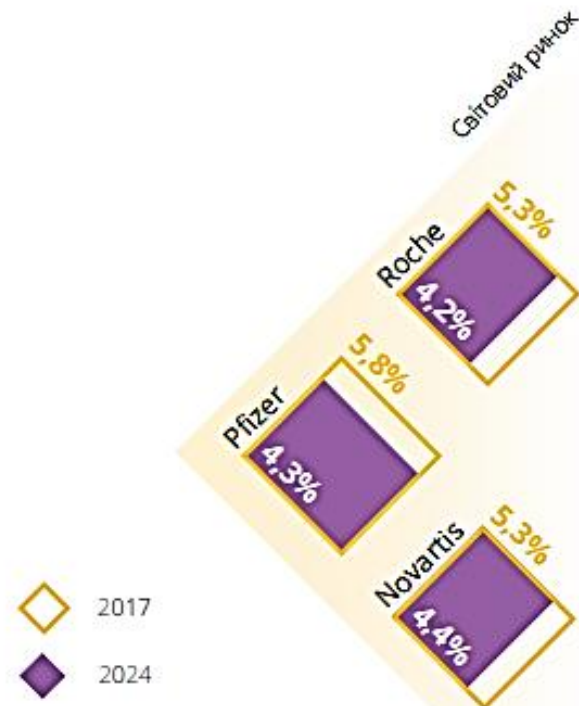
Світовий фармацевтичний ринок

Обсяг світових продажів ЛЗ,
2010–2024 рр., млрд дол. США*

Очікується, що сукупний середньорічний приріст ринку за 2017–2024 роки буде суттєво вищим за попередній аналогічний період. Основою росту виступатиме збільшення продажів рецептурних ліків



Найбільші гравці ринку, частка продажів від світових, 2017 та 2024 рр., %**



Очікується зменшення ролі лідерів ринку, конкуренція продовжуватиме зростати

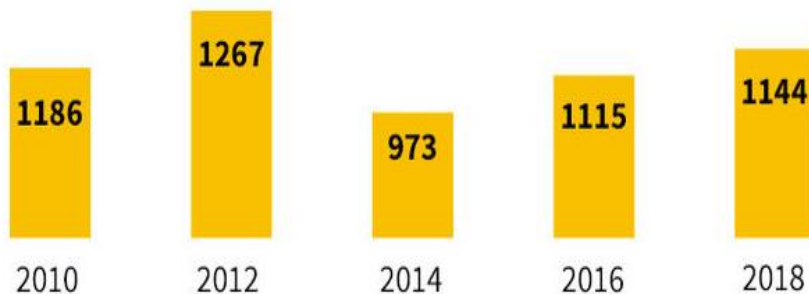
Фармацевтичний ринок України: основні показники

У 2016 р. через аптеки продано 1,115 млрд упаковок ЛЗ, а в 2018 - 1,144 млрд.

Зростанню сприяло виробництво доступніших українських аналогів імпорتنних препаратів, які дешевше в **4-16** разів.

Майже у всіх популярних в Україні зарубіжних ЛЗ є клони - у Мезиму, Но-шпи, Аспіріну, Нурофен, Віагри, Фастум-гелю.

Обсяг аптекних продажів, млн. упак.

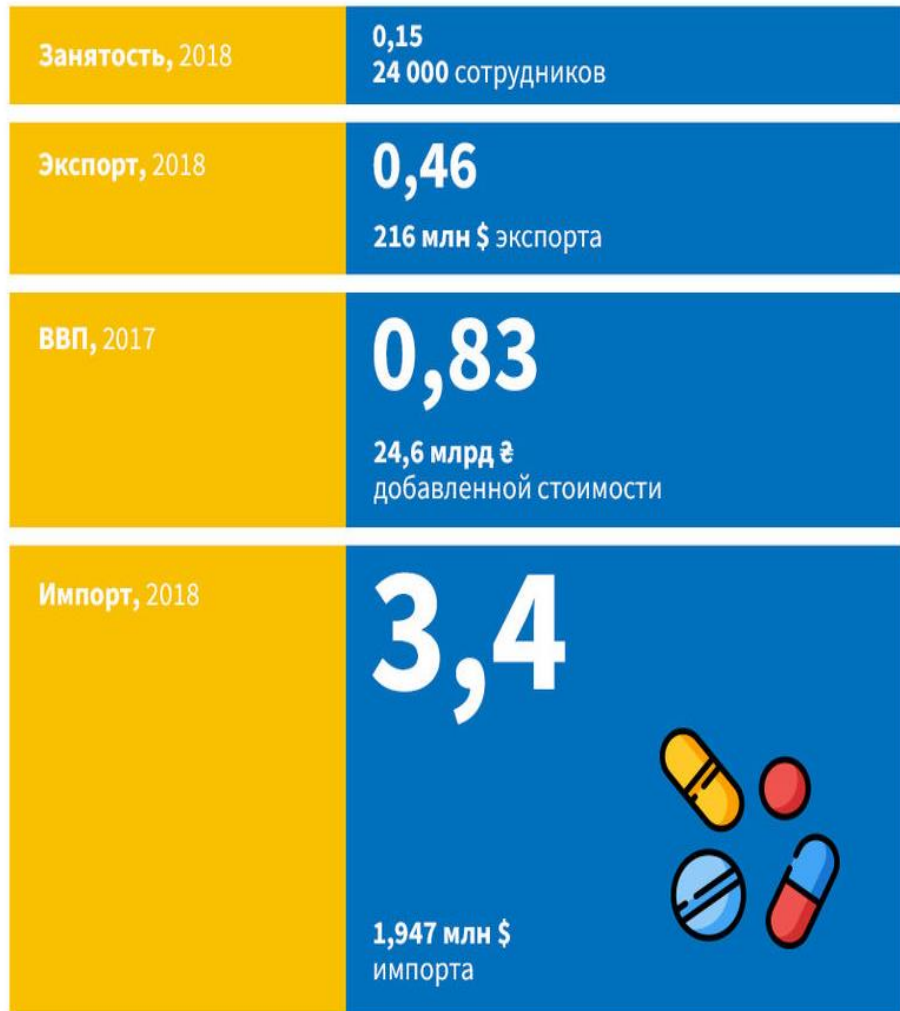


Обсяг ринку, млрд. дол.



Значну частину імпорту, яка становить близько **\$ 1,5 млрд** на рік, можуть замінити вітчизняні ЛЗ.

Фармацевтичне виробництво в економіці



Внесок галузі у ВВП в 2017 р. - **24,6 млрд грн, (0,83%)**

Структура ринку **змінилася на користь вітчизняних виробників.**

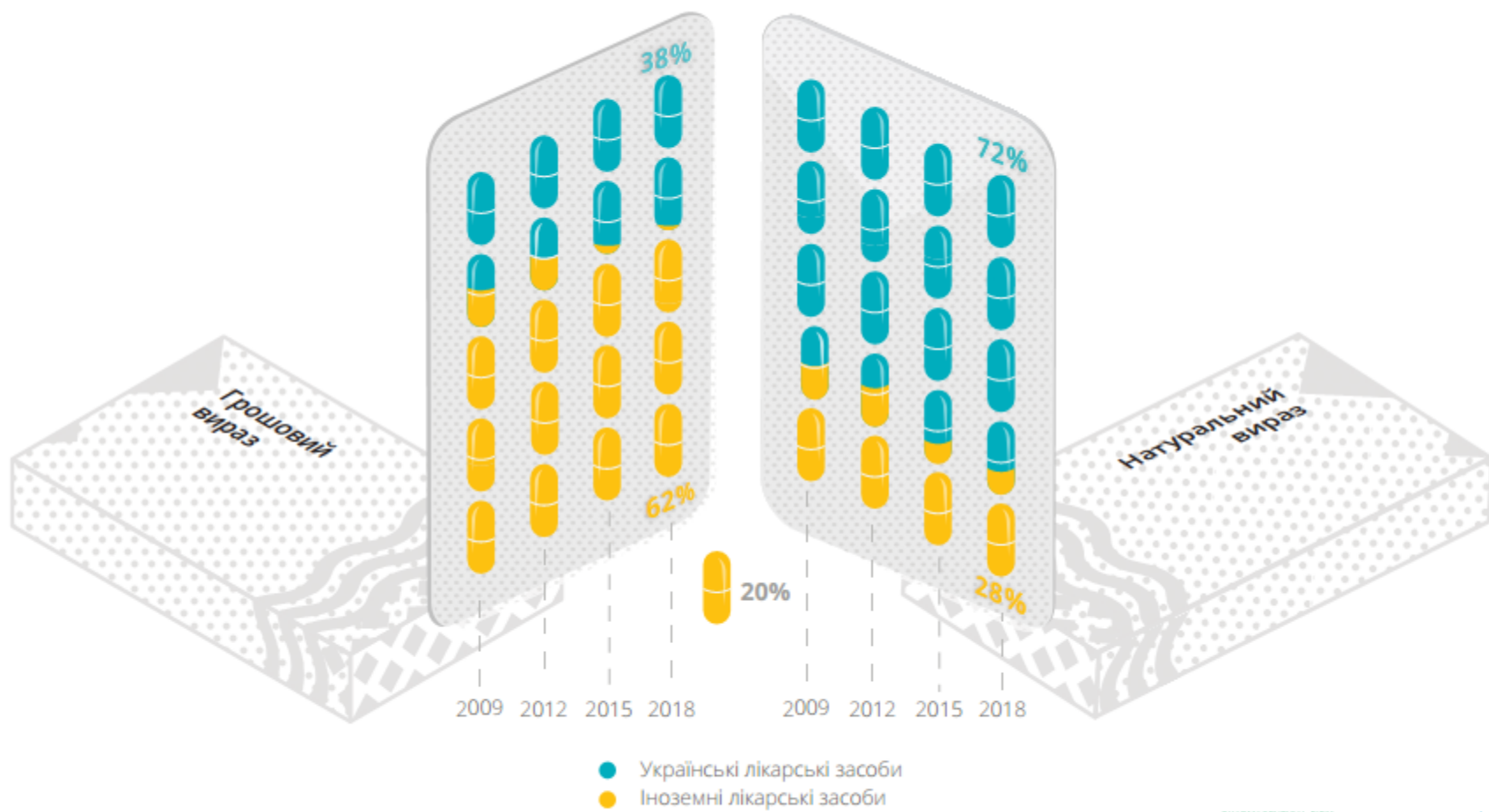
9 років тому лідерами в Україні були іноземні компанії на чолі з Berlin-Chemie.

Девальвація гривні в 2014 р. зміцнила позиції українських виробників.

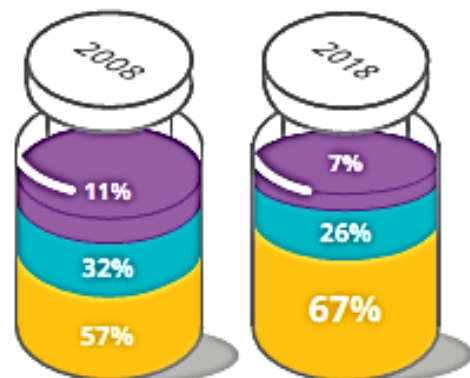
Дарниця, Фармак, Артеріум і Здоров'я закріпилися в **Топ-5 виробників.**

Структура аптечного ринку

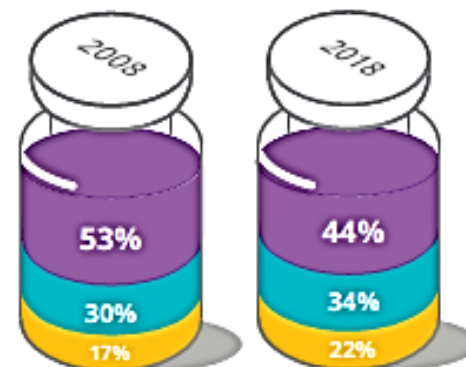
Структура аптечних продажів у розподілі за місцем виробництва, %



Аптечні продажі

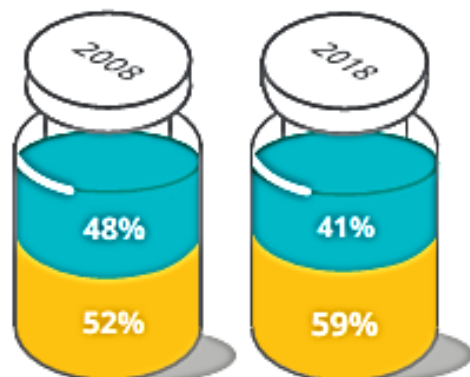


Низьковартісні
Середньовартісні
Високовартісні

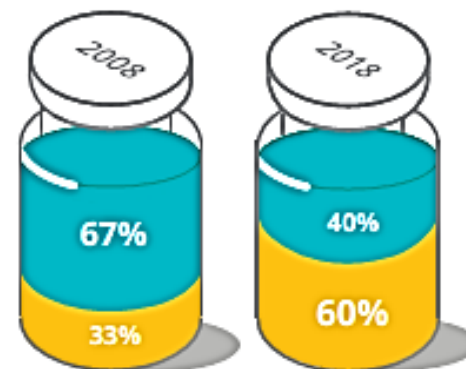


Грошовий вираз,
2008 та 2018 рр., %

Натуральний вираз
2008 та 2018 рр., %



Безрецептурні
Рецептурні



В структурі ринку простежується тенденція до зростання частки рецептурних та високовартісних препаратів

Споживання ЛЗ

Споживання ЛЗ в розрахунку на особу,
2017 р., дол. США



99%

витрат на ЛЗ в Україні (в аптечному сегменті) фінансує безпосередньо населення. В країнах Європи суттєва частка витрат покривається за рахунок медичного страхування та державних програм*

Обсяги споживання ЛЗ в Україні,
2010–2018 рр., дол. США на особу



Структура споживання ЛЗ,
% (грошовий вираз)**



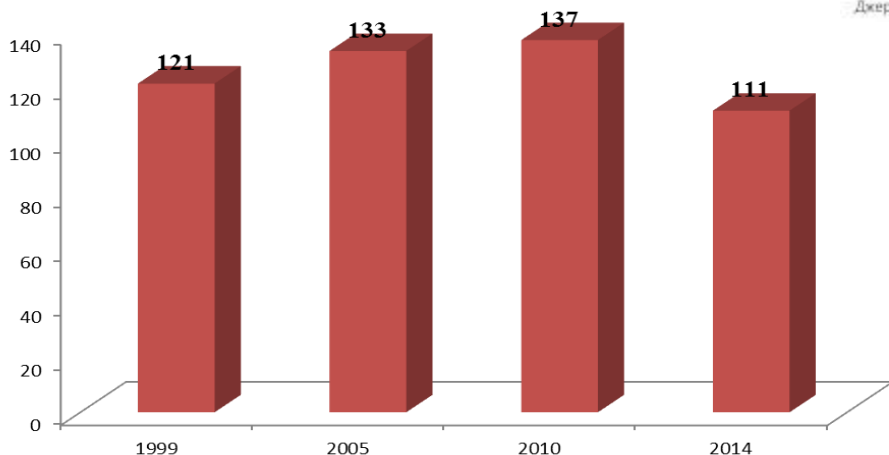
19 Джерела: Щотижневик АПТЕКА №2344, 2019, Export.gov, OECD, DBS

*витрати на фармацевтичні продукти та препарати

**відображена структура тільки за аптечними продажами, Польща та Німеччина - витрати в євро за ПКС

Динаміка вітчизняних виробників лікарських препаратів

В умовах жорсткої конкуренції та ліцензування виробництва відповідно до правил GMP намітилась тенденція до зниження кількості фармацевтичних виробників



На даний момент в Україні 21 виробник, що має сертифікат GMP випускає більше 500 найменувань ЛП

Регіональний розподіл підприємств станом на березень 2018 р., шт.

★ — одне підприємство

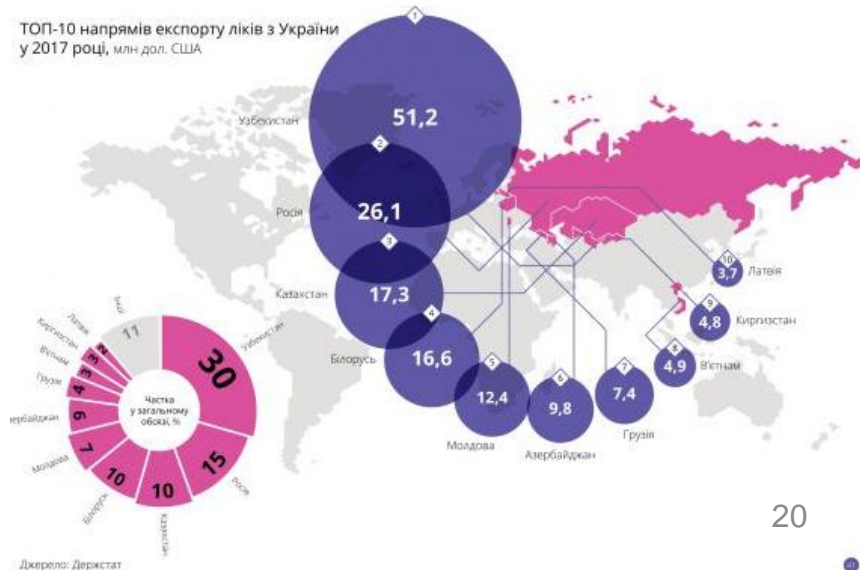


В Україні нараховуються 115 підприємств, що мають ліцензію на виробництво лікарських засобів.

Джерело: Держлікслужба

ЕКСПОРТ ЛІКІВ З УКРАЇНИ

ТОП-10 напрямів експорту ліків з України у 2017 році, млн дол. США



Джерело: Держстат

Фармацевтичні виробники

Українські компанії, що отримали GMP,
для виробничої ділянки, від регуляторного органу
країни – члена ЄС, 2016–2018 рр.

2016

- ◆ Борщагівський ХФЗ
- ◆ Фармак
- ◆ Юрія-Фарм

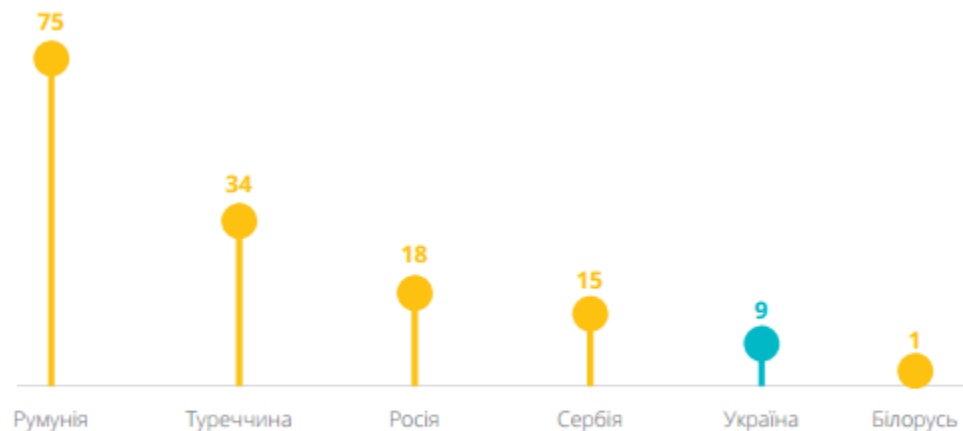
2017

- ◆ Дарниця
- ◆ Технолог
- ◆ Фармак

2018

- ◆ Борщагівський ХФЗ
- ◆ Синбіас Фарма
- ◆ Укрветпромпостач

Видані сертифікати GMP за країнами,
для виробничої ділянки, від регуляторного органу
країни – члена ЄС, 2016–2018 рр., шт.



Видані ліцензії з виробництва ЛЗ,
2009–2018 рр., шт. з вирахуванням анульованих
та ліцензій із завершеним терміном дії

113
діючих ліцензій
з виробництва ЛЗ



GMP – настанови, що встановлюють стандарти контролю якості для виробництва ЛЗ. GMP від регуляторного органу країни – члена ЄС — обов'язкова умова для виходу на європейських ринок

Дистрибуція ЛЗ

Частка ТОП-3 дистриб'юторів у поставці товарів «аптечного кошика», січень 2017 – грудень 2018, %



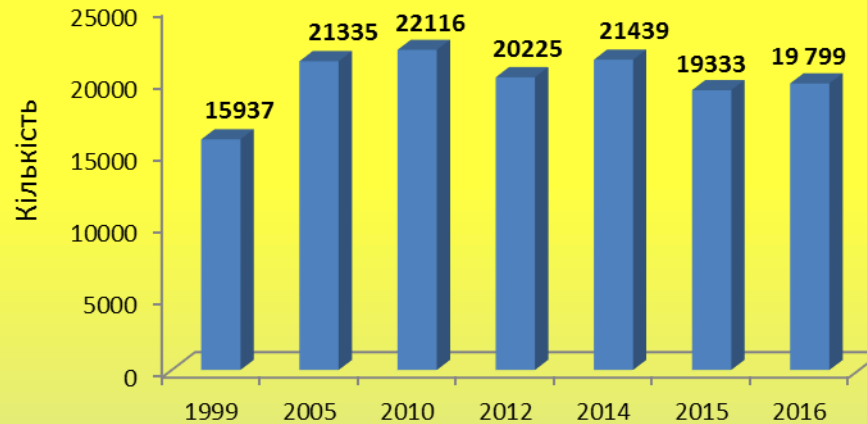
ТОП-10 дистриб'юторів товарів «аптечного кошика», грудень 2018



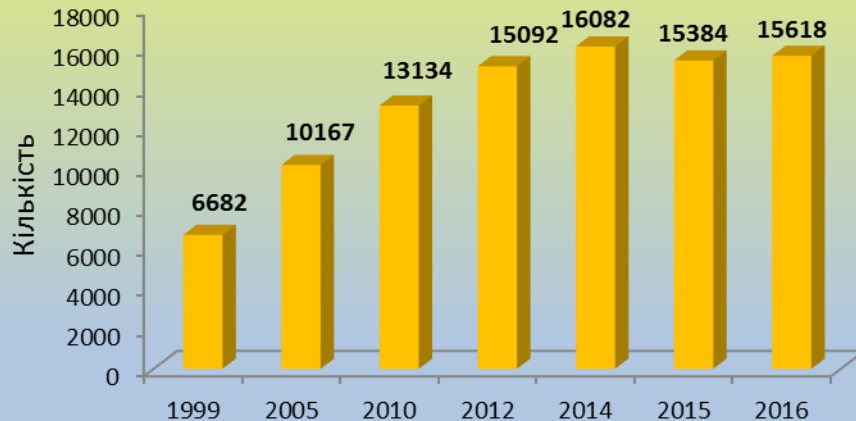
У сегменті дистрибуції три найбільші постачальники стабільно займають більше двох третин ринка

Динаміка розвитку аптечної мережі України 1999-2016рр.

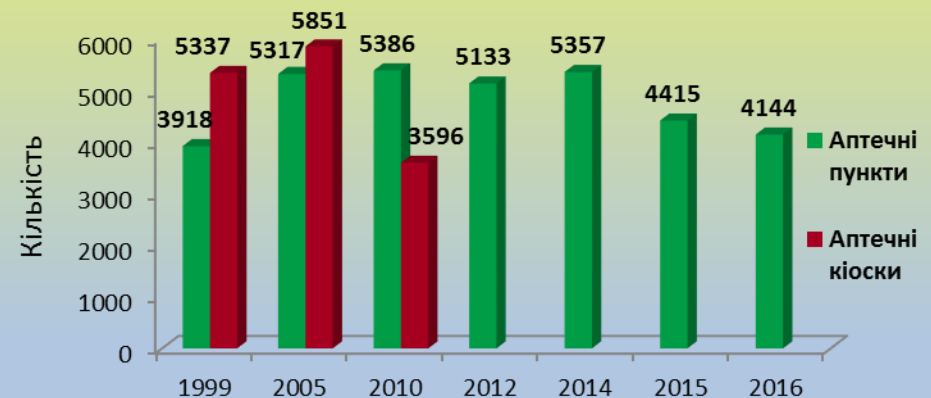
Аптечні установи



Аптеки



Аптечні пункти і кіоски



Тенденція: за аналізований період спостерігається стабільний ріст загальної кількості аптечних закладів, перш за все аптек – за 15 років у 2,3 рази, а також аптечних пунктів на 5,7%.

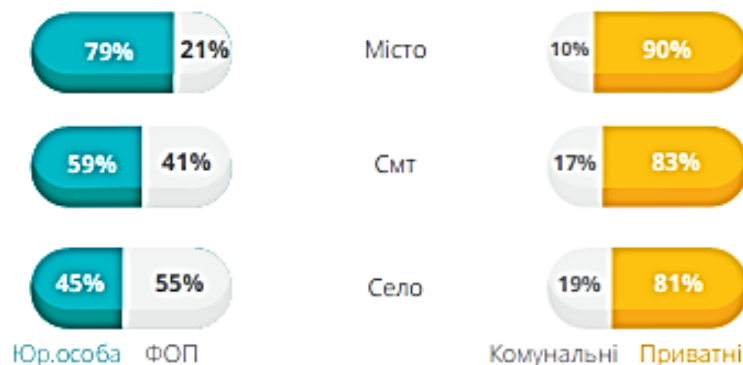
СТРУКТУРА АПТЕЧНОГО РЕТЕЙЛУ

Розподіл аптечних мереж за розмірами,
2015 та 2019 рр., станом на 1 січня, %



Можна спостерігати поступове укрупнення бізнесу в аптечному сегменті. Частка мегамереж зросла на 13,6% за останні 4 роки

Структура торговельних точок за населеними пунктами станом на 01.01.2019, %



Частка ТОП-100 аптечних мереж,
2017-2018 рр., % (грошовий вираз)

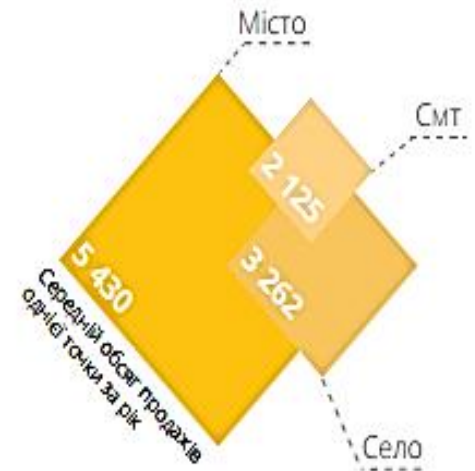


Роздрібна аптечна мережа

Кількість торгових точок в областях України
станом на 01.01.2019 р.



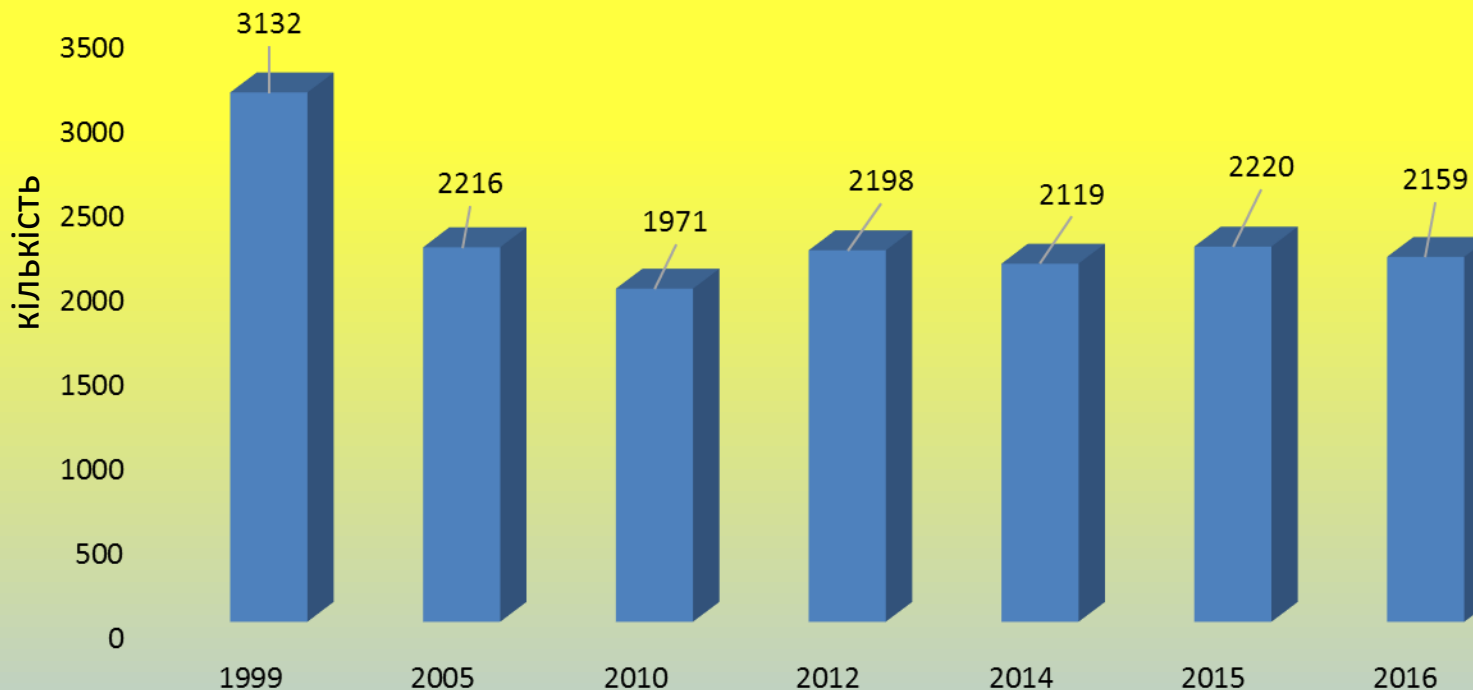
Обсяг продажів точок в розрізі населених пунктів, 2018 р., тис. грн



ТОП-10 аптечних мереж України за кількістю торгових точок (за підсумками 2018 р.)

1	Аптека-Магнолия	
2	Сириус-95	
3	Гамма-55	
4	Фармастор	
5	Подорожник	
6	Мед-Сервис групп	
7	Фармация (Одесса)	
8	Зи	
9	Здорова родина	
10	Фарм-Холдинг	

Кількість мешканців країни, які припадають на один аптечний заклад



Тенденція: в результаті суттєво – на 31%, знизилась кількість жителів, що приходяться на один аптечний заклад.

Позитивним фактором стала ліквідація **у 2012 р. аптечних кіосків !**

Виникає закономірне питання: виправдана така тенденція та чи потрібна така велика кількість аптек країні та суспільству?

**Основні
принципи
розвитку і
розміщення
аптечної мережі :
міжнародний
досвід**

Аптеки світу





Німеччина



21,5 тис. аптек

3,8 тис. чел. на
1 аптеку

Поштові аптеки

Інтернет-
аптеки



- Аптеки – **приватні**;
- Власником аптеки може бути **тільки фармацевт**;
- Дозволяється володіти **до 4 аптек** (з 2005 р.)
- Отримати ліцензію на відкриття **аптеки можна тільки при наявності лабораторії для виготовлення екстемпоральних ЛЗ та їх аналізу, лабораторії для забору крові з пальця для аналізу на холестерин**;
- Площа торгової зали – не менше **110 м²**;

Практично **всі ЛЗ відпускаються за рецептами**;

В супермаркеті можна придбати ОТС-препарати (вітаміни, ацетилсаліцилова кислота, безболювальні засоби тощо)



Данія

24

246 аптек,
68 філіалів,
123 апт.магазини,
600 магазинів
продажу ОТС-
препаратів,
228 пунктів
доставки

18 тис. чол. на
1 аптеку

- Відкрити аптеку може тільки фармацевт,
Дозволено мати до 4 аптек
Для відкриття нової аптеки – **підпис королеви**
Штат середньої аптеки – 15-20 чол.
 - 2-3 провізора,
 - 10-12 асистентів (фармакоекономістів),
 - 1-2 стажера,
 - 2-4 чол. допоміжний персонал)
- **Закріплено законодавством конфіденційність**
бесіди пацієнта з фармацевтом,
забезпечується організацією торгової зали та
робочого місця фармацевта
- Широко розвинута **торгівля через інтернет** (з
2001 р.) і електронна рецептура

Зареєстровано 7,5 тис.
найменувань ЛЗ

10% - безрецептурні



Великобританія

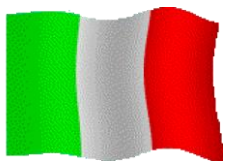
12,5 тис. аптек

4 тис. лікарів

Інтернет-аптеки
(з 2000 р.)

- 75% аптек - роздрібні, 25% – госпітальні, виробничі, ветеринарні та університетські (наукові).
- Кожна аптека зареєстрована в Королівському фармацевтичному товаристві.
- 25% аптек належать до великих аптечних мереж, інші – приватним власникам
- Відсутні обмеження на відкриття аптек (відкрити аптеку може нефармацевт)
- ОТС-препарати можуть продаватися в супермаркетах, на автозаправках
- Рецептурні ЛЗ можна придбати у терапевта
- Асортимент аптек різноманітний: праски, парасольки, тостери, чемодани, розчіски, напої, фаст-фуд, дитячі коляски та іграшки. Заборонено продавати алкоголь і тютюн.
- Аптеки надають послуги: друк фотографій, рефлексотерапія, мануальна терапія, ароматерапія, консультації офтальмолога.

Графік роботи аптек: з 9:00 до 18:00, у вихідні – до обіду



Італія

17,8 тис. аптек:
92% - приватні,
8% - муніципальні

2500 парааптек



1. Відкрити аптеку в Італії практично неможливо – ліцензія передається у спадщину.
2. Держава суворо регулює кількість аптек (у містах до 12,5 тис. населення 1 аптека на 5 тис. чол.; у великих містах – на 4 тис.
3. Заборонено продаж через інтернет
4. Заборонено створення аптечних мереж
5. 90% ліків відпускаються за рецептом
6. Аптеки не створюють великі запаси (по 1-2 упаковки)
7. Політика «єдиних цін» – ціна друкується на упаковці

всі аптеки працюють з 8:30 до 19:30,
обідня перерва 3 години– с 12:30 до 15:30



США

56 тис. аптек:
роздрібні,
госпітальні,
виробничі

400 інтернет-аптек

Великі аптечні мережі:

- Walgreens – 7730 аптек в 50 штатах, CVS/Pharmacy – 7182 аптеки в 41 штаті
- Rite Aid – 4703 аптеки

- Крім аптек і супермаркетів **ЛЗ можуть продаватися поштою або через Інтернет** (починаючи з 1990-х рр.)
 - Широко використовуються комп'ютерні технології (**електронна рецептура, бази даних пацієнтів**)
 - Площа аптеки – **від 100 м² до 5 000 м²**
 - Широкий асортимент товарів
- Безрецептурні ліки та інші товари – у вільному доступі.
Рецептурні ЛЗ відпускаються фармацевтом
Відсутність великого запасу рецептурних препаратів в аптеці
Широко застосовується дрібний відпуск – дозування ЛЗ відповідно до прописаної кількості на курс лікування

**Населення
1,36 млрд.**

Китай

**1 аптека на
3 тис. жителів**

Аптеки традиційної китайської медицини



- Препарати на основі лікарських трав
- Індивідуальні рецепти лікарів
- Індивідуальний рецепт для кожного пацієнта

Аптеки західної медицини



- Продають імпортовані рецептурні й безрецептурні препарати
- Стандартні рецепти, затверджені регуляторними органами

Активно розвиваються мережі та впроваджуються інтернет-аптеки

- **Китайці дуже суєвірні: Ліки мають бути гіркими, щоб більше не хворіти. А при виході з аптеки не варто говорити «До побачення». Вам ніхто не відповість – це погана прикмета**

Основні принципи розвитку і розміщення аптечної мережі

Максимальне наближення фармацевтичної допомоги до населення



Установлення норм пішохідної доступності (відстань) між аптеками



Регулювання загальної кількості аптек і раціональності їх розміщення

Відстань між аптеками 200-400 м забезпечує достатню доступність фармацевтичної допомоги

Португалія } мінімальна відстань 250 м
Іспанія }
Швеція }
Франція – 2,3 аптек на 1000 км²
Греція – 70 аптек на 1000 км²
Україна – 17 аптек на 1000 км²



Основні принципи розвитку і розміщення аптечної мережі

Доступність фармацевтичної допомоги гарантує визначенням нормативу кількості жителів, що обслуговує 1 аптека



Установлення кількості аптек відповідно до чисельності населеного пункту



Визначення доцільності відкриття нових аптек поряд з уже існуючими

Середня кількість населення, що обслуговує 1 аптека



Греція	1 143
Франція	2 641
Італія	3 563
Німеччина	3 883
Фінляндія	6 599
Австрія	6 665
Угорщина	4 870
Польща	6 094
Норвегія	12 760
Данія	17 869

Україна

1 аптечний заклад обслуговує 2159 жителів

Основні показники фармацевтичного забезпечення населення

Країна	Населення (млн. чол.)	Кількість аптек	Кількість населення на 1 аптеку	Аптечні мережі	Регулювання розміщення аптек	GPP	Ринок (\$, млрд.)
Австрія	8,2	1 276	6 426	-	+	+	4,5
Великобританія	53	>11 000	4818	+	-	+	21,5
Данія	5,5	316	17 405	+	-	+	3,2
Ірландія	4,5	1 579	2 849	+	-	+	2,5
Іспанія	47	21364	2 199	-	+	+	22,7
Нідерланди	16,7	1 980	8 434	+	-	+	7,5
Норвегія	5,0	692	7 225	+	-	+	3,4
Швеція	9,1	1 250	7 280	+	+	+	4,7
УКРАЇНА	43	>20000	2 159	+	-	-	2,2

Країна 27	Обмеження щодо відкриття нових аптек			Аптечні мережі	Торгівля через Інтернет
	Власник аптеки - фармацевт	Кільк. жителів на одну аптеку	Відстань між аптеками		
Австрія	Так	5500	500 м	Ні, 1 кіоск	Ні
Бельгія	-	2000-3000	-	Так	Ні
Болгарія	Ні	–	–	До 4 аптек	з 2012
Великобританія	Ні	–	–	Так	з 2000
Греція	Так	1500	100 - 250 м	-	Ні
Данія	Так	–	–	До 4 аптек	з 2001
Естонія	Ні	3000		Так	з 2013
Ірландія	Керівник–фармацевт	2500-4000	250 м	Ні	Ні
Іспанія	Так	2800-4000	250 м	Ні	Так
Італія	Так	4000-5000	200 м	Ні	Ні
Латвія	Так	4000		Так	Ні
Німеччина	Так	–	–	До 4 аптек	з 2005
Норвегія	Керівник–фармацевт	–	–	Так	
Польща	Керівник–фармацевт	–	–	Так	з 2007
Португалія	Ні	3500	250 м	До 4 аптек	з 2007
Фінляндія	Так	–	–	3 філіала	
Франція	Так	2500		Ні	Ні
Румунія	Так	3000-4000	-	Так	Ні
Словаччина				Ні	з 2009
Словенія	Так	5000–7000		Так	
Швеція	Керівник–фармацевт	–	–	Так	з 2006
Швейцарія	Ні	–	–	Так	з 1999
Туреччина	Так	–	–	Ні	Ні
Україна	Керівник–фармацевт	2159	–	Так	Ні
Росія	Ні	–	–	Так	Ні
США	Ні	–	–	Так	Да

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ



Дякуємо за увагу!

